

Бісе - 108

ска
500

Выданьне „ВОЛЬНАЕ БЕЛАРУСІ“.

М. Міцкевіч і Я. Лёсік.

Як Мікіта
бараніу сваіх.

Цана 15 кап.

Мінск.
Друкарня Я. Грынבלата.
1917 г.

56488
242

897

!! Момэнт. увагі !!

Каб сьвядома бараніць свае справы і каб моцна, з разумным прапананьням, стаяць на грунці сваіх нацыанальных дамаганьяў, дык, трэба ведаць сваю гісторыю, дзеля чаго кожны Беларус павінен прачытаць вось гэтыя кнігі па гісторыі Беларусі у расійскай мові:

- 1) Очеркъ по исторіи Лит.-русскаго государства, Проф. **М. Любавскаго.**
- 2) Литовско-русскій сеймъ **Его-же.**
- 3) Чтеніе по исторіи З.-Россіи **М. Кояловича.**
- 4) Рада В. Княж. Литовск., вып. I и II. **I. Малиновскаго.**
- 5) Россія. Томъ IX. Подъ ред. **В. Семенова.**
- 6) Очерки по исторіи З.-Руси и Украинны, т. III. **I. Василенко.**

Прачыташы уважна гэтыя кнігі, чытач сам ужо с кніжак даведаецца, што чытаць яму даляй, каб грунтоўней азнаеміцца з вялікай і слаўнай гісторыяй нашай айчыны. А чытаючы гэтыя кнігі, трэба памятаць і ня спускаць з увагі, 1) што слова рускій ужываецца там у значеньні беларускі, 2) што рускімі даўней зваліся толькі беларусы і 3) што «Літва, як племя, ня мела амаль што жаднай гасударсьцьвеннасьці і прымушана была скарыцца і скарылася дазвання пачаткам рускай (беларускай) дзяржаўнасьці» (М. В.-Будановъ. Помѣстья лит.-русск. гасуд., стр. 2). Вял. Князьство Літоўск. с самага пачатку свайго было Беларускаім, а так звалася толькі па тэй тэрыторыі, дзе яно заклалася, як калісь Маскоўскае царства звалася не Расіяй, а проста—Масковіяй. Князе Літ.-Рускага Князьства былі роду славянскага, патамкі полацкіх князеў-ізгоеў, шукаюшых долі свае сярод дзікага, паганскага племя літоўцаў.

Як Мікіта бараніу сваіх.

Вучыцеся, браты мае,
Думайце, чытайце;
Чужому навучайцеся.
А свайго ня цурайцеся.
Бо хто матку забывае,
Таго Бог карае;
Усе людзі цураюцца,
У хату ня пускаюць.
Т. Шэвчэнко.

Мікіту выбралі дэпутатам на селянскі зьезд.

— Глядзі-ж, Мікіта,—барані нашыя справы, казалі выбаршчыкі.—Ня слухай паноу, ці купцоу там якіх,—яны ворагі нашы і ніколі добра нам ня жадалі. Ты павінян памятаць, што ты—селянін, хлебароб, як і усе мы, дык і стой за тое, што трэба нам усім, каб вальней на сьвеці жылося. Мы ж цябе пасылаем ад усяго обчэства...

Мікіта звняу шапку, нізінька укланіўся ды кажа:

— Дзякуй братке за паважэньне! Буду як мага бараніць вас і вашыя справы. Хіба я, ніхай Бог крые, блазан які, ці што,—каб ні патрапіць што сказаць? Барані мяне Божа зрабіць што кепскае для обчэства. Буду выкладаць усе, што нам патрэбна, і ніколі ні паслухаю таго, хто будзе ганьбіць нас і звычай нашы. Вашыя справы гэтак сама належаць і да мяне. Калі хто стане лашчыцца

да мяне і звадыяшыць, дык я яго так турну, што ен і дзесятаму закажа. І хоць-бы галаву адсекалі мне, дык я ні здраджу вам, братке мае, панове брацьця!..

— Маладзец, Мікіта, малайчына!—гукалі селяне.

— Ніхай табе Бог дапаможа абстаяць нашыя патрэбы!..

— Дык я заусюды казаў, што Мікіта—галава, —дадаў хтосьці з гурту.

— Ня трэ' сьпяшацца,—пахвалім, як верняцца,—сказаў нехта ў адказ.

Дзен колькі прабыў Мікіта на зьездзі. Усе што там гаварылі, ен трохі кеміў, трохі не. Так яму нічога і ня прышлося сказаць. Іншы раз, праўда, у яго руку гаварылі, дык ен ківаў галавою і згаджаўся. Нават пляскаў у ладзі, гледзючы на другіх.

— Ну, што ж ты, Мікіта, чуў на зьездзі?—пыталіся селяне, абступіўшы яго на вуліцы.

— Э, браточки, дзякаваць Богу. Цяпер зямелька уся наша будзя, і мы мецімем гэтакія самыя правэ, як і усе панэ. Але ці ведаеце што? Нашліся гэтакія ахцыбі, што хацелі, каб у нас завесці вейкі «беларускі язык». Ду-удкі, пане мой. Цяпер нас ні падашукаеш. Мы і так кепска гаворым, а яны яшчэ выдумалі «беларускі язык». Патрэбян ен нам, як сабаку пятая нага!..

— Як ня патрэбян? Гэта ж наш родны, уласны язык, на каторым мы гаворым,—перабіў яго нехта.

— Што ж ты у маскоуцы, ці у паляке запісаўся?

— Вот табе і Мікіта! Ад свае мовы адказаўся. Усе людзі на сьвеці паважаюць і шануюць родную мову, а ен адрокся...

— Дык я ж, браточкі, ня ведаў...—апраудываўся Мікіта.

— Ня ведаў!—загаманіў салдат, прыехаўшы с фронту.—А дзе твой глузд быў? Каго ты там слухаў?.. Асталоў ты, калі ня чуў добрага слова. Гэта ім добра будзе, а ні нам, калі мы адкажамся ад свае мовы. Мы—беларусы, а зямелька наша завецца Беларусью. Тая мова, на каторай гаворымо мы і спакон веку гаварылі дзядэ і бацьке нашы—назваецца беларускаю моваю, або, як табе казалі па-маскоўску—беларускім языком. Даўней панашаму гаварылі ўсе панэ і карале, пісаліся законы, вучылі у школах, судзілі у судах. Але калі 120 год таму назад маскоўскія цары, пры Катарыні II, заграбасталі увесь наш край у свае цупкія рукі, дык яны адабралі у нас нашу родную мову, калечылі нас у сваіх маскоўскіх школах, зьдзекаваліся з нас за тое, што мы—беларусы, перарабляючы усіх нас на адзін расійскі, маскоўскі народ, каб лягчэй ўладаць намі. Яны вярнулі братоў нашых, каталікоў на праваслаўя і тым заганылі іх да палякоў, калаючы такім спосабам глыбокую яму паміж імі і праваслаўнымі братамі, каторыя праз цямяту сваю верылі панасыланым у наш край маскоўскім чыноўнікам. Яны зьнішчылі на Беларусі

нашае даўнейшае беларускае права, мы перасталі быць гаспадарамі у сваёй хаці і у нашу хату прышлі чужынцы, дужэйшыя суседзі, і нас, спакон вечных гаспадароў, загналі у цемны куток, заводзячы свае права і свае парадкі. Тагды і сталі яны дражніць нашу мову «брыдкаю», «мужычаю», а дзеля чаго? Дзеля таго, каб мы саромяліся самых сябе ды гарнуліся да іх, да паноў, каб ім лягчэй было даць нас, як дойную карову.

Яны навучалі дзетак нашых у сваіх школах сьмеяцца з нас і з бацькоў нашых, а мы пачыналі сваё верылі ім і патуралі. Ні водзін народ на сьвеці ня цураецца сваё мовы. І палякі, і маскоўцы, пранцузы і немцы шануюць і любяць сваю мову, адны мы, беларусы, як вырадкі якія, саромеямся роднага слова. Але гэта мінулася. Дзеля таго і настала воля, каб мы схамянуліся і зразумелі, што нас падашуквалі, падманвалі. Дзеля таго і паўстала свабода, каб мы вярнулі назад адабранае у нас маскоўскімі царамі сваё беларускае права, каб у нашым краю зноў, як даўней, запанавала наша родная беларуская мова, тая мова, на якой галавала нас матка наша і сьпеваем мы песьні нашы. Каб стаць сьвятлейшымі і разумнейшымі, каб ня сьмеяліся з нас добрыя людзі, мы павінны зноў, як даўней, завесці сваю мову у школах, судах і па усіх установах нашага роднага беларускага краю.. А ен кажа ня трэба, — закончыў сваю прамову салдат. — Каго ты там слухаў?! Лепш бы ты галавы сваё адрокся, дурніца ты...

— Дык я ж братке, ня ведау, --чуць ня плачучы адказвау Мікіта.— Чуу я, што калі завядзецца у нас «беларускі язык», дык нас аддзелюць ды да Польшчы прылучаць. А там кароль есьць гатовы для нас...

— Дык вот чым яны цябе палохалі!—сказаў нехта з натоупу.—Хітра прыдумалі, трасца іх матары...

— А на зьездзі гэтакія усе добрыя, таварышамі завуць, казау даляй Мікіта.—Усе удыгаюць, хораша аб нас адблікаюцца... А бадай жа іх ня рун спаліу!..

— Эх, Мікіта, Мікіта! Нарабіу ты, братка, клопату, як тая баба у казцы,—сказаў стары сівы дзед.—Прачуу вось маскаль*), што у бабы многа грошай, але ня ведау, як да іх даступіцца. Купіу ен кварту гарэлкі, прышоу да бабы у хату ды стау яе частаваць. Гаспадара дома ня было,—на кірмаш ці на заробаткі паехау. Маскаль такім добрым зрабіўся, што Божа мой. Баба навясялела,—вядома у галаве гарэлка зашаламіла. У кароткі час яны зрабіліся сябрамі. Стау маскаль скакаць, а скачучы прыпеваць: «У бабушки деньги есть, деньги есть, да не знаю, какъ подлесть, какъ подлесть!» Як усхопіцца баба ды як пойдзе у прысядкі: «у каморы за дзьвярыма, у корабі у перы.» І пашлі скокі. Утаміўшыся ад скокаў, баба крыху прыкархнула. Салдат забрау апошні скарб с хаты ды пашоу сабе у сваю дарогу.

*) маскаль—салдат, а гэтак сама па-бел. маскаль—велікарус.

Вярнууся гаспадар, а баба і хваліцца: «А мой жа ты Яначка, а што я табе за навіну скажу». І расказала усе, як было.

— А пляга на цябе! рынууся на яе мужык,— Гэта-ж цябе маскаль падмануу. А ці цэлы грошы, —паглядзі!

— А то-ж ен возьме, гэтакі добры маскалік! Глянула баба і—сьлязьмі аблілася. Маскаль аба-крау усе чыста, бабі і на шчоңцю перцу ні пакі-нуу.

Скончыушы гаварыць, дзед звярнууся да Мі-кіты і сказау:

— Дык цяпер разумеяш Мікітка, якія дабра-дзеі каля цябе увіхаліся?! Разумеяш, братка, каму наша мова ні патрэбна і хто з гэтага карыстаць будзе? Гэта ім, маскалем ды паляком, добра будзе, калі мы адракомся ад нашае мовы ды адцураемся звычайеу бацькоу і дзядоу нашых. «З дурня—глу-пая навіна. Хто наш звычай ці ігрышча на пась-мейшча падыме,—што-ж з яго край родны зышча? Што-ж с пустой каліты выме?»

